

**Інформаційний звіт про проведені пошуково-ексгумаційні дослідження
місць ймовірних поховань українців, військовослужбовців інших
національностей, загиблих у роки Другої Світової війни в селах: Кути,
Заріччя (Дмитровицька с.р.) Мостиського району, смт. Новояворівське
Яворівського району, м. Самбір Самбірського району, Відники
Пустомитівського району, Зашків, хутір Кіндратів (Гологірська с.р.),
Йосипівка, Солова Золочівського району, Тадні Камянка-Бузького
району, Синьковичі Жовківського району Львівської області.
(2016 рік).**

Частина 1.

Відповідно до дозволу Міністерства культури України № 22-013-П/16 від 4 березня 2016 року, Товариством «Пам'ять» з 10 березня 2016 року здійснено дослідження місць боїв, загибелі та ймовірних захоронень українських військовиків з 14 добровольчої піхотної дивізії зброї СС «Галичина», українців та вояків інших національностей, які воювали в рядах Робітничо-селянської Червоної Армії, жертв політичних репресій, які загинули і були поховані в селах: Дмитровичі, Кути Мостиського району, смт. Новояворівське Яворівського району, м.Самбір Самбірського району, Відники Пустомитівського району, Зашків, хутір Кіндратів, Йосипівка, Солова Золочівського району, Тадані Камянка-Бузького району, Синьковичі Жовківського району Львівської області (світлина 1).

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Франка, 19
телефон 235-23-78, факс 235-32-57
E-mail: info@mincult.gov.ua

Д О З В І Л

на проведення археологічних розвідок, розкопок,
а також досліджень решток життєдіяльності людини,
що містяться під землею поверхнею, під водою

№ 22-013-П/16 від "16" березня 2016 року

Згідно із Законом України "Про охорону культурної спадщини", постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 316, цей ДОЗВІЛ видано:
Горбачу Любомиру – Голові громадської організації "Товариство пошуку жертв війни "ПАМ'ЯТЬ"

(прізвище, ім'я, по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)
1) на проведення археологічних досліджень об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини:
(найменування території, тип і вид археологічного об'єкта, культурна або хронологічна належність) розташованого (-ої) на території

(область, район, місто, район у місті, селище, село)
2) на проведення досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою:

На території Львівської області – виявлення необлікованих місць захоронень жертв Першої та Другої світових воєн

(область, район, місто, район у місті, селище, село та об'єкт дослідження)

Характер і мета досліджень: _____
(наукові, охоронні)

Вид робіт: Пошукові земляні роботи
(розвідки, розкопки)

Використання металодетектора чи будь-якого іншого обладнання для виявлення археологічних об'єктів:

Металодетектор "Гарет 2500" (№ 37124106)
(назва обладнання та серійний номер)

Дослідження проводяться відповідно до програми, погодженої:
Відділом охорони культурної спадщини та культурних цінностей Львівської обласної державної адміністрації

(назва організації, яка затвердила наукову або охоронну документацію)

та кваліфікаційного документа від " " _____

Предмети і колекції, здобуті під час проведення робіт, повинні бути передані на постійне зберігання до:

фондів відповідних державних музеїв та заповідників Львівської області
(назва установи)

Перший заступник Міністра

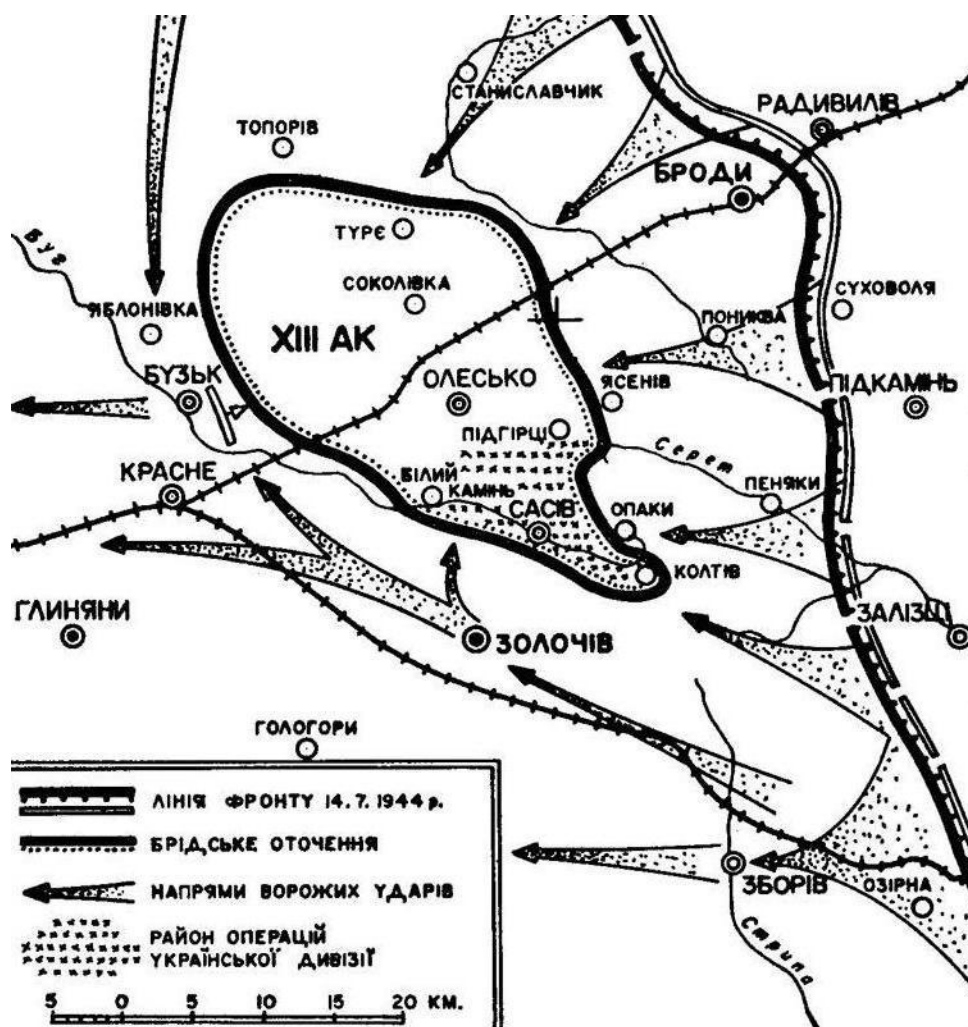
МП

І.Д. Ліховий

Світлина 1

Населені пункти, в яких проводились дослідження місць ймовірних захоронень, розташовані у семи районах Львівської області. Військові поховання виникли в результаті боїв між німецькими та радянськими військовими формуваннями у червні 1941 року та липні 1944 року під час німецько-радянської війни. Більшість поховань відносяться до липня 1944 року, коли командування збройних сил ССРР розпочало **Львівську Сандомирську наступальну операцію**. В результаті успішного наступу радянських військ на території сучасного Золочівського, Буського та Бродівського районів в щільне кільце було замкнено кількасот тисяч вояків

німецьких збройних формувань. В військовій історії України ця подія отримала назву «Бродівський котел». Серед німецьких військовиків були і українці, які воювали в складі німецького війська (14 піхотна добровольча дивізія зброї СС «Галичина»). З іншого боку фронту, в складі Робітничо-селянської Червоної Армії, теж воювали українців. Після кількох жорстоких боїв населені пункти та їх околиці були переповнені мертвими тілами учасників збройного зіткнення (світлина 2). Щоб запобігти поширенню інфекційних захворювань при розкладі людських тіл, місцевими жителями було проведено санітарне заховування загиблих вояків (в більшості на місці загибелі, в утворені під час бойових дій вирви від артилерійських зарядів, авіаційних бомб, окопи, бліндажі тощо).

Світлина 2

Метою пошукових земляних робіт у місцях ймовірних поховань було віднайти останки загиблих вояків, провести ексгумацію, дослідження та ідентифікацію людських останків і перепоховати за християнським і військовим звичаєм на військовому кладовищі у с. Червоне Золочівського району Львівської області.

Після завершення пошукових земляних робіт складено відповідні акти про встановлені місця поховань. Вилучення людських останків з необлікованих санітарних захоронень відбулось після отримання відповідного дозволу Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни і політичних репресій № 58 від 11.09.2015 р. (світлина 2).

Ексгумаційні роботи проводились підприємством «Товариство з обмеженою відповідальністю «Українська Пам'ять».

ДОЗВІЛ на здійснення ексгумації та перепоховання останків осіб, полеглих внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій від 11.09.2015 № 58 <small>(дата) (реєстраційний)</small>	
Підстава <small>(в тому числі: відповідні нормативні акти та міжнародні договори, клопотання зацікавлених осіб та рішення Державної міжвідомчої комісії тощо)</small>	Згідно з Порядком організації робіт з пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 № 1867 "Про затвердження Комплексної програми пошуку і впорядкування поховань жертв війни та політичних репресій", Тимчасовим порядком здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання, затвердженим наказом Мінбуду України від 09.06.2006 № 193, зареєстрованим в Мін'юсті України 11.08.2006 за № 969/12843, відповідно до листа ТзОВ «Українська пам'ять» від 20 серпня 2015 року № 3.
надається дозвіл	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Українська пам'ять» (керівник – Горбач Любомир Богданович) <small>(повна назва підприємства, що є виконавцем робіт, прізвище, ім'я та по-батькові його керівника)</small>	
на здійснення ексгумації <small>(станус похованих осіб)</small>	Останків жертв часів Другої Світової війни
у населених пунктах згідно відповідних Актів про встановлення місця поховання <small>(назва населеного пункту, дата Актів)</small>	Львівська область, Золочівський район, с. Почапи, с. Хильчиці, с. Скварява, с. Ясєвічів, с. Бониничи, с. Княже, с. Зашків, (акти від 19.08.2015)
з метою їх перепоховання <small>(назва населеного пункту)</small>	на збірне військове кладовище у с. Червоне Золочівського району Львівської області.
в термін	з 11.09.2015 р. по 31.12.2015 р.
Дозвіл погоджено з <small>(назва органу місцевого самоврядування, який погодив цей дозвіл)</small>	✓ Скварявська сільська рада ✓ Ясєвічівська сільська рада ✓ Зашківська сільська рада
Відповідальний секретар Державної міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті учасників антигероїстичних операцій, жертв війни та політичних репресій	Святослав ПИРЕМЕТА
Дозвіл отримав: 15.09.2015 <small>(дата отримання, підпис)</small>	<small>(дата отримання дозволу)</small>

Світлина 2

Об'єкт 1, розташований в ліску, в урочищі Буківець, на південно-східній околиці села Кути Мостиського району (світлина 1). Про місце захоронення військовиків РСЧА розповіли місцеві жителі, а також безпосередній свідок цієї події пан Роман Гіль, 1931 року народження. За його словами, поховання відноситься до червня 1941 року, коли розпочалась радянсько-німецька війна. Під час відступу РСЧА один з його підрозділів, який здебільшого складався з мобілізованих українців Дрогобиччини (за твердженням п. Романа Гіля), потрапив в німецьку засідку і частково був знищений кулеметним вогнем.

Світлина 1

Пошукові роботи у вказаній місцевості розпочались ще влітку 2015 року візуальним обстеженням території, але через відсутність будь-яких ознак захоронення роботи були призупинені і продовжені навесні 2016 року. За твердженням жителів села Кути, ще до кінця 50-х років тут була висипана могила, але з часом дощами зміло надмогильний земляний насип, на місці вирубаного старого лісу виріс непрохідний чагарник, який унеможливив пошук військового захоронення. Під час пошукових робіт у 2016 році було використано металодетектор, завдяки якому пошуковці натрапили на сліди

бою. Віднайдені відстріляні набої були радянського виробництва, до російської гвинтівки с-ми «Мосін-Наган», датовані 1939 роком виготовлення, що підтвердило період, коли тут відбулись події, пов'язані з виникненням військового захоронення. Завдяки гільзам від набоїв пошуковій групі вдалось вийти на місце захоронення. Захисний військовий шолом радянського виробництва став тією знахідкою, яка вказала на можливе розташування в цьому місці військового захоронення (світлина 2).

Світлина 2

Безперечним доказом віднайденого захоронення стали фрагменти черепної коробки людини, які було знайдено у військовому шоломі.

На місці ймовірного захоронення проведено земляні роботи, в результаті яких під шаром ґрунту, на глибині 0,4м від сучасної поверхні виявлено фрагменти двох людських скелетів у вигляді черепних коробок (світлина 3).

Світлина 3

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили (світлини 4, 5).

Світлина 4

Світлина 5

Погрєбова яма прямокутної форми, розміром 0,7 х 1,7м (світлини 6, 7).

Світлина 6

Світлина 7

При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходиться не менше чотирьох людських скелетів. Людські останки лежать на спинах у витягнутому положенні, у формі «валета», черепними коробками на схід і захід, перекриваючи верхніми і нижніми кінцівками один одного. Грунт, у якому перебували останки людей, виявився дуже кислотним, що спричинило до сильного розкладу біологічного матеріалу. За збереженими фрагментами людських скелетів можна лише приблизно визначити вік і стать загиблих - це чоловіки віком від 25 до 35 років (світлина 8).

Світлина 8

Знайдені в погребній ямі залишки предметів військового однострою, спорядження, озброєння, капсули-ідентифікатори вказують на приналежність похованих до одного з підрозділів радянської Червоної армії.

Зокрема, поруч з останками було знайдено: сталевий захисний шолом марки «СШ 40» 1940 року взірця; чотиригранний штик до гвинтівки системи «Мосін-Наган» взірця 1891/1930 років; фрагменти гвинтівки системи «Мосін-Наган» взірця 1891/1930 років; два стволи до кулемета с-ми «Максим»; металеві пряжки до спорядження; олівець; металеві гудзики до верхнього одягу з зображенням п'ятикутної зірки - символу радянської Червоної армії і Радянського Союзу; монета номіналом 20 копійок 1939 року виготовлення; два пластмасові восьмикутні (текстолітові) пенали для зберігання паперової вкладки з особистими даними військовослужбовця (світлини 9-20).

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Світлина 15

Світлина 16

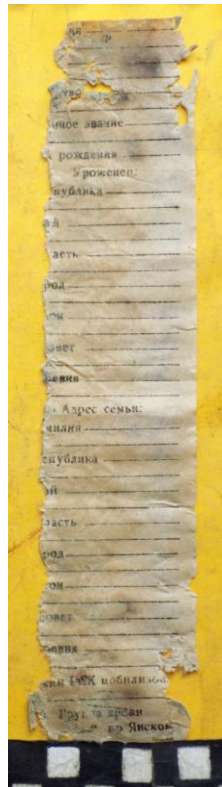
Світлина 17

Світлина 18

Світлина 19

Світлина 20

Одна з капсул (ймовірно, останку №1) була закрита гвинтовою кришкою, але не герметично! Волога, яка потрапила в капсулу, повністю знищила паперову вкладку. Інша капсула (ймовірно, останку № 4) завдяки добре закрученій гвинтовій кришці не втратила своєї герметичності і паперова вкладка збереглася в доброму стані. Вкладка в одному екземплярі, це означає, що відповідно до правил здійснення поховання один екземпляр залишили при тілі загиблого, а другий передали в штаб підрозділу (якщо передали) для фіксації смерті військовослужбовця із зазначеним місцем захоронення.

Попри герметичність капсули, вкладка, яка була заповнена хімічним олівцем, все ж таки зазнала впливу природних факторів, що спричинило вимивання запису вологою. Відповідно, ідентифікувати загиблого, навіть при наявності добре збереженої паперової вкладки, не вдалось.

Військові ідентифікатори чи інші документи, які допомогли б встановити особи інших загиблих, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на **об'єкті 1 (яма № 1)** було ексгумовано останки **чотирьох осіб** – військовиків радянської Робітничо-селянської Червоної Армії. Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 21).

Світлина 21

Об'єкт 2, розташований у селі Заріччя Мостиського району, на південному схилі гірського пасма, яке тягнеться через село з заходу на схід і є природною межею з селом Кути, де знаходиться об'єкт 1. Про ймовірне місце захоронення нам повідомила жителька села Заріччя пані Суряк Марія Степанівна, 1936 року народження. Зі слів пані Марії нам стало відомо, що за могилою впродовж багатьох років доглядали і мешканці села Заріччя Михайло Хухра, Іван та Григорій Козак. Коли ці доброї повмирали, могила почала заростати чагарником. Разом з пані Суряк ми вирушили до місця захоронення. Самої могили, яку колись було помітно з дороги, уже не було видно через зарослі високого чагарнику, що покрив колишнє поле. Важко продираючись крізь зарослі, ми вийшли до призначеного місця, і дійсно побачили металевий хрест і могильний насип розміром 2 x 2 м (світлина 1).

Світлина 1

На місці ймовірного захоронення закладено розвідковий шурф, і на глибині 1,4 м від сучасної поверхні знайдено вісім металевих уламків різної форми і розміру з характерними ознаками розірваного артилерійського снаряду та фрагменти людського скелета у вигляді малої і великої гомілкової кісток.

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили (світлина 2).

Світлина 2

При поглибленні та розширенні розкопу з'ясуємо, що в поховальній ямі знаходиться не менше п'яти людських скелетів. Людські останки лежать у різних положеннях, перекриваючи один одного, що свідчить про те, що вони були скинуті в погребну яму в хаотичному порядку (світлина 3).

Світлина 3

Ґрунт, у якому перебували останки людей, виявився дуже кислотним, що спричинило до сильного розкладу біологічного матеріалу. За збереженими фрагментами людських кісток візуально визначити вік і стать загиблих неможливо (світлина 4).

Світлина 4

Знайдена в погребній ямі незначна кількість залишків предметів військового однострою (гудзики з зображенням п'ятикутної зірки - символу радянської Червоної Армії і Радянського Союзу) вказують на приналежність похованих до одного з підрозділів радянської РСЧА.

Військові ідентифікатори чи інші документи, які допомогли б встановити особи інших загиблих, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на **об'єкті 2** було екстумовано останки **восьми осіб** – військовиків радянської Робітничо-селянської Червоної Армії (світлина 5).

Світлина 5

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 6).

Світлина 6

Об'єкт 3 розташований у лісовому масиві, східніше смт. Новояворівське Яворівського району, неподалік міжнародної траси Львів-Краківець. На місце захоронення пошукова група Товариства «Пам'ять» натрапила під час дослідження місць боїв між німецькими та польськими підрозділами, які відбулись в цій місцевості у вересні 1939 року (світлина 1).

Світлина 1

Дослідження території відбувалось з використанням металодетектора, в результаті роботи якого було знайдено відстріляний набій до радянської протитанкової гармати калібру 45 мм, 1937 року взірця, під яким виявлені фрагменти скелета людини у вигляді стегнової кістки (світлина 2).

Світлина 2

На місці ймовірного захоронення закладаємо розвідковий шурф, і на глибині 0,2м від сучасної поверхні знаходимо тазові кістки, кістки хребтового стовпа, що є підтвердженням місця захоронення.

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясуємо, що в поховальній ямі знаходиться один людський останок, який у погребну яму був покладений долілиць, у витягнутому положенні, руки закладені за голову, ноги зігнуті в колінах, орієнтований головою на південь. Розміри ями складають 1,6х1,1м, глибина залягання долівки – 0,3м від сучасної поверхні (світлина 3). Дослідження погребної ями засвідчило, що захоронення мало санітарний характер: тіло вбитої людини притягнули (принесли) і закопали, поклавши в задалегідь приготовану, невелику за глибиною і довжиною яму. Завдяки перебуванню скелета у слабко вологому піщовому ґрунті кістки збереглися у добромому стані, відповідно можна визначити, що останок людини належить особі чоловічої статі, віком у межах 25-40 років.

Світлина 3

Судячи із незначної кількості супровідних речей похований був одягнутий в однострій вояка радянської Червоної армії, на лівій нозі зберігся радянський черевик, біля лівої тазової кістки - гільза від радянського артилерійського снаряду 1940 року виготовлення (світлини 4, 5).

Світлина 4

Світлина 5

Таким чином, в результаті проведених досліджень можна зробити висновок , що захоронення відноситься до часу початку німецько-радянської війни (друга половина червня 1941 року) і належить військовику радянської Червоної армії (РСЧА).

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 6).

Світлина 6

Об'єкт 4. Захоронення розташоване на полі, з західної сторони м. Самбір (колись село Повторня). Дослідження місць боїв в околицях міста Самбір проводились відповідно до опрацьованих історичних джерел, за якими у другій половині липня 1944 року за місто Самбір, його околиці, довколишні села відбулись бої між німецьким «Вермахтом» і радянською РСЧА. Пошукові земляні роботи розпочали з локалізації самого місця бою, сліди якого мали вивести на ймовірні місця захоронень. Пошук слідів бою проводили з використанням металодетектора (світлина 1).

Світлина 1

В результаті роботи пошукової групи було знайдено велику кількість відстріляних набоїв до легкої стрілецької зброї радянського виробництва, датованих 1944 роком виготовлення, уламки від розірваних артилерійських снарядів німецького і радянського виробництва різного калібру у великій кількості та радянський металевий захисний шолом, який навів на думку про можливе розташування тут, військового захоронення (світлина 2).

Світлина 2

Перші ознаки захоронення віднайдено під час зняття верхнього шару землі. Під військовим шоломом, на глибині 0,3 м від сучасної поверхні, було виявлено останки людського скелета у вигляді черепної коробки.

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу натрапляємо на залишки взуття й кістки нижніх кінцівок (світлини 3, 4).

Світлина 3

Світлина 4

Розміри ями складають 1,5х1м, глибина залягання долівки – 0,5м від сучасної поверхні (світлина 5).

Світлина 5

Дослідження поховальної ями засвідчило, що захоронення мало санітарний характер: тіло загиблого притягнули (принесли) і закопали, поклавши в задалегідь приготовану, невелику за глибиною і довжиною яму. Поруч поклали (скинули) речі особистого вжитку, військового спорядження і озброєння (диск для набоїв до кулемета ДП 27) (світлина 6).

Світлина 6

Грунт, у якому перебували останки людини, виявився дуже кислотним, що спричинило до сильного розкладу кісток. За збереженими фрагментами людського скелета можна лише приблизно визначити вік і стать загиблого - це чоловік віком від 25 до 35 років. Знайдені в погребній ямі залишки предметів військового однострою, спорядження, озброєння вказують на приналежність похованого до одного з підрозділів радянської Червоної армії. Зокрема, поруч з останками було знайдено: два сталевих захисних шоломи марки «СШ 40» 1940 року взірця; мала піхотна саперна лопатка 1939 року взірця; металевий диск для набоїв до кулемета ДП 27; три скляних колби з залишками таблеток хлораміну для знезаражування води німецького виробництва; німецький шкіряний трисекційний підсумок 1935 року виготовлення для зберігання набоїв до німецького карабіна К 98; металеві однозубі поясні пряжки; ложка; казанок; нагрудна відзнака «Гвардія»; (світлини 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21).

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Світлина 15

Світлина 16

Світлина 17

Світлина 18

Світлина 19

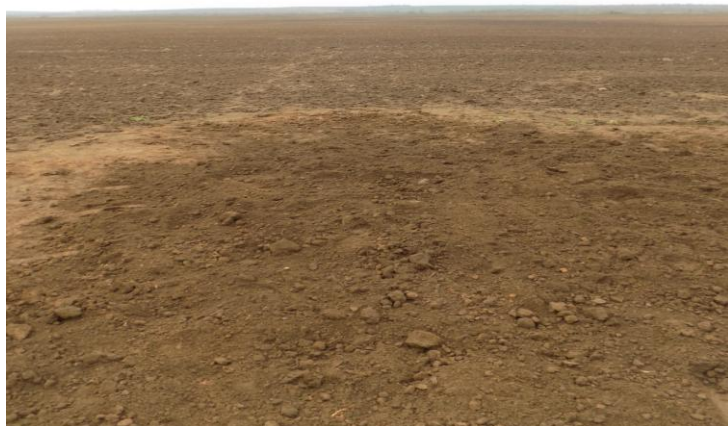
Світлина 20

Світлина 21

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які допомогли б встановити особу загиблого, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на **об'єкті 4** було ексгумовано останки **однієї особи** – військовослужбовця радянської Робітничо-селянської Червоної Армії.

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 22).

Світлина 22

Об'єкт 5. Захоронення військовослужбовця радянської Червоної армії віднайдено ГО «Пам'ять» на сільському пасовищі в селі Відники Пустомитівського району.

На останки військовика радянської Червоної армії потрапили під час візуального обстеження даної території, яка, за радянськими архівними джерелами, улітку 1944 року перебувала у зоні бойових дій (світлина 1).

Світлина 1

Увагу пошуківців привернув свіжий перекоп ґрунту на пасовищі (такі сліди залишають по собі особи з металошукачами), який привів до місця знахідки алюмінієвої столової ложки (світлина 2).

Світлина 2

На місці ймовірного місця захоронення закладаємо розвідковий шурф - і на глибині 0,1м від сучасної поверхні знаходимо ребра і кістки хребтового стовпа людини, що є підтвердженням припущення про можливість розташування у цьому місці захоронення людини (світлина 3).

Світлина 3

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі знаходиться один людський останок, який у погребну яму був покладений горілиць, у витягнутому положенні, ліва нога ледь зігнута в коліні, орієнтований головою на південь. Кістки верхніх кінцівок відсутні, анатомічний порядок спинної частини скелета порушений, що є свідченням втручання у захоронення сторонніх осіб. Розміри ями складають 1,6x0,8м., глибина залягання долівки – 0,2м від сучасної поверхні (світлина 4).

Світлина 4

Дослідження погребної ями засвідчило, що захоронення мало санітарний характер: тіло вбитої людини притягнули (принесли) і закопали, поклавши в задалегідь приготовану, невелику за розмірами погребну яму. Завдяки перебуванню скелета у слабко вологому торф'яному ґрунті кістки збереглися у доброму стані, відповідно можна визначити, що останок людини належить

особі чоловічої статі віком не більше 40 років. За знайденим в поховальній ямі незначним супрвідним матеріалом (взуття і ложка) можна припустити, що загиблій був вояком радянської РСЧА (світлин 5, 6, 7).

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які допомогли б встановити особу загиблого, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на об'єкті 5 було ексгумовано останки однієї особи – військовослужбовця радянської Робітничо-селянської Червоної Армії.

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 8).

Світлина 8

Об'єкт 6. Розташований у лісовому масиві на північ від села Зашків Золочівського району. Дослідження цієї території проводилось відповідно до отриманої з документальних історичних джерел інформації та свідчень жителів села Зашків. За зібраною інформацією вдалось з'ясувати, що у липні 1944 року залишки підрозділів німецьких збройних формувань (в склад яких входили і українці з 14 добровільної дивізії зброї СС «Галичина»), вирвавшись з «Бродівського оточення» між селами Червоне і Ясенівці, просувались в напрямку міста Стрий. Та в районі сіл Жуків, Гологори, Зашків натрапляли на загорожувальні відділи підрозділів радянської РСЧА.

В результаті бойових зіткнень були вбиті і поранені з обох воюючих сторін. Завданням пошукової групи було віднайти сліди бою, які б вивели на ймовірні місця захоронень загиблих вояків. Впродовж кількох тижнів дослідження даної території вдалось локалізувати місце основного бою і за

залишками особистого спорядження військовиків знайти місця їхнього захоронення (світлина 1).

Світлина 1

Яма № 1 розташована у лісовому масиві, на відстані 1км від північної околиці села Зашків. З допомогою металошукача було знайдено військовий захисний шолом радянського виробництва, під яким знаходились фрагменти людського скелета у вигляді частин черепної коробки людини (світлини 2, 3). На місці ймовірного захоронення проведено земляні роботи, в результаті яких під шаром ґрунту на глибині 0,4м від сучасної поверхні виявлено тазові і гомілкові кістки, залишки військового спорядження (світлини 4, 5).

Світлина 2

Світлина 3

Світлина 4

Світлина 5

Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. При поглибленні та розширенні розкопу з'ясовуємо, що в поховальній ямі інший остеологічний матеріал відсутній. Можна припустити, що склад ґрунту і сильна вологість досить швидко зруйнували і розчинили кістки людського скелета, за винятком лише окремих його частин. Лише за наявності військового шолома, двох металевих одношпалькових рамочних пряжок, залишків шкіряного спорядження можна припустити, що в цьому місці було захоронено **одного** військовика радянської Червоної армії (6, 7).

Світлина 6

Світлина 7

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 8).

Світлина 8

Яма № 2 розташована 300 м північніше ями 1. Військове захоронення віднайдено з допомогою металодетектора (світлини 1, 2, 3).

Світлина 1

Світлина 2

Світлина 3

На місці ймовірного захоронення проведено земляні роботи, в результаті яких під шаром ґрунту, на глибині 0,2 м від сучасної поверхні виявлено фрагменти двох людських скелетів у вигляді великих і малих гомілкових кісток. Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. Погребова яма прямокутної форми, розміром 0,6 x 1,8 м, глибина залягання долівки - 0,5 м від сучасної поверхні. Людські останки лежали горілиць, у витягнутому положенні, орієнтовані головами на захід. Тіла були покладені у погребову яму одночасно, про що свідчить як однакова глибина знаходження людських скелетів, так і те, що кістки скелетів перекривають один одного. Ґрунт, у якому перебували людські останки, виявився дуже кислотним, що спричинило до сильного розкладу кісток. За збереженими фрагментами можна лише приблизно визначити вік і стать загиблих - це чоловіки віком від 25 до 35 років (світлина 4).

Світлина 4

Знайдені в поховальній ямі залишки предметів військового однострою, спорядження, озброєння вказують на приналежність захоронених до одного з підрозділів радянської Червоної армії. Зокрема, поруч з останками було знайдено: ріжок з набоями до автомата-пістолета ППШ-41; посудина (маслянка) для зберігання мастила для чищення зброї; мала піхотна саперна лопатка 1939 року взірця; алюмінієвий набір ложка-вилка німецького виробництва; латунна ложка; кишеньковий розкладний ніжик; металева однозуба поясна пряжка; скляна колба з залишками таблеток хлораміну для знезаражування води німецького виробництва; викрутка для технічного обслуговування гвинтівки «Мосіна»; ключ-викрутка до кулемета ДП-27; радянські і американські військові черевики (світлина 5-19).

Світлина 5

Світлина 6

Світлина 7

Світлина 8

Світлина 9

Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Світлина 15

Світлина 16

Світлина 17

Світлина 18

Світлина 19

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які допомогли б встановити особи загиблих, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на **об'єкті 6, яма № 2** було екстумовано останки **чотирьох осіб** – військовослужбовців радянської Робітничо-селянської Червоної Армії.

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 20).

Світлина 20

Яма № 3 розташована на узліссі, на північно-східній околиці села Зашків. Досліджуючи місце бою липня 1944 року з використанням металошукача, пошуковій групі знову вдалось натрапити на фрагменти військового спорядження, які і вивели пошуківців на чергове необліковане військове захоронення у цій місцевості (світлини 1-3).

Світлина 1

Світлина 2

Світлина 3

Світлина 4

На місці ймовірного захоронення проведено земляні роботи, в результаті яких під шаром ґрунту, на глибині 0,3 м від сучасної поверхні, виявлено військовий захисний шолом, черевики і фрагменти людського скелета у вигляді великих і малих гомілкових кісток. Розкопки захоронення здійснювалися по-штиховим (пластовим) методом з відкриттям площини усієї могили. Погребова яма прямокутної форми, розміром 0,6 x 1,7 м, глибина залягання долівки - 0,4 м від сучасної поверхні (світлина 5, 6).

Людський останок лежав горілиць, у витягнутому положенні, орієнтований головою на захід. Склад ґрунту, у якому перебував останок людини, виявився дуже кислотним, що спричинило до сильного розкладу кісток. За збереженими фрагментами можна лише приблизно визначити вік і стать загиблого - це чоловік віком від 30 до 40 років (світлина 4).

Світлина 5

Світлина 6

Знайдені в поховальній ямі залишки предметів військового однострою, спорядження, озброєння вказують на приналежність загиблого до одного з підрозділів радянської РСЧА. Зокрема, поруч з останком було знайдено: металевий захисний шолом марки «СШ-40», 1940 року взірця; солдатські військові черевики; мала піхотна саперна лопатка 1939 року взірця; алюмінієвий набір ложка-вилка німецького виробництва; латунна ложка; кишеньковий розкладний ніжик; металева однозуба поясна пряжка; скляна колба з залишками таблеток хлораміну для знезаражування води німецького виробництва; викрутка для технічного обслуговування гвинтівки «Мосіна»; ключ-викрутка до кулемета ДП-27; радянські і американські військові черевики (світлина 7, 8, 9, 10, 11).

Світлина

Світлина 8

Світлина 9

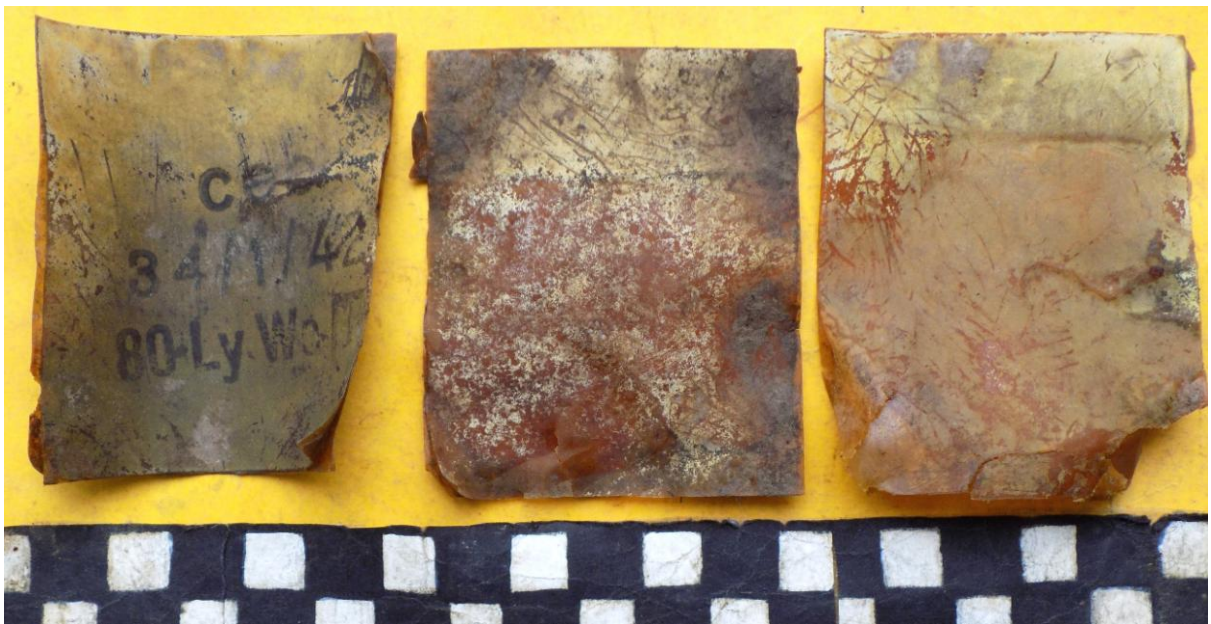
Світлина 10

Світлина 11

Світлина 12

Світлина 13

Світлина 14

Військовий ідентифікатор чи інші документи, які допомогли б встановити особу загиблого, відсутні. Таким чином, в результаті дослідження санітарного поховання на **об'єкті 6, яма № 3** було ексгумовано останки однієї **особи** – військовослужбовця радянської Робітничо-селянської Червоної Армії.

Після завершення досліджень місце поховання було рекультивоване і відновлене у первісному вигляді (світлина 15).

Світлина 15

Таким чином, в результаті досліджень санітарних необлікованих захоронень в селах Кути, Заріччя (Дмитровицька сільрада) Мостиського району, смт. Новояворівське Яворівського району, м. Самбір Самбірського району, Відники Пустомитівського району, Зашків Золочівського району із шести об'єктів з восьми поховальних ям ексгумовано останки 21 військовослужбовця радянської Червоної Армії.

Вилучені з санітарних захоронень людські останки пронумеровано і упаковано згідно «Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації, перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій і впорядкування місць їх поховання». Процес розкопок зафіксовано на фотокамеру. Після завершення досліджень місця поховань були рекультивовані і відновлені у первісному вигляді.

Останки **12 вояків** ексгумованих у селах Кути і Заріччя перепоховано 12 червня 2016 року на сільському цвинтарі села Дмитровичі (могила при вході з лівої сторони). **Дев'ять останків** вояків ексгумованих в смт. Новояворівське, м. Самбір, с.Відники, с.Зашків перепоховали 7 травня 2016 року на військовому цвинтарі вояків РСЧА у місті Рава—Руська (дві могили по центральній алеї, навпроти центрального хреста). Перепоховання відбулись за участі місцевих громад та керівництва району та області (світлини 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7).

Світлина 1(село Дмитровичі)

Світлина 2 (село Дмитровичі)

Світлина 3 (село Дмитровичі)

Світлина 4 (м. Рава-Руська)

Світлина 5 (м. Рава-Руська)

Світлина 6

Звіт склав

Директор ТзОВ «Українська Пам'ять»

Любомир Горбач

